

I = INTERVIEWATOR; R = RESPONDENT

D.D. - Miner

I: Bine ați venit la proiectul nostru cultural!

R: Bine v-am găsit!

I: Profesiile părinților, rudelor apropiate erau legate de minerit?

R: Da, la noi au fost mulți mineri. Mama a fost casnică și pe vremurile alea cu CAP-ul, cum era, lucra la CAP și cu treburile gospodărești. Taică-meu o lucrat de la 18 ani, a lucrat în minerit. A început cu IPEG-ul și după aceea a continuat cu mineritul la exploatarea minieră Săsar. 26 de ani o avut de mină.

I: Deci a ieșit în pensie din sistem cum ar veni...

R: Da, atunci cu legea lui Petre Roman, că a avut mai mult de subteran, dar la 45 de ani a terminat, în 90...de atunci Doamne mulțam! E tot în pensie, bătrân da...mai merge.

I: Și școala...

R: Școala, clasele I-VIII acolo le-am făcut și acolo cu munca prin gospodărie, că am avut o turmă de găște, de la 5 ani am avut meserie pe lângă școală. Așa era atunci pe vremurile alea, cu găștele. După aceea am mai crescut mai mare, cu vacile, pe lângă școală bineînțeles.

I: Ați urmat o școală cu profil minier?

R: În 82, după ce am terminat opt clase am venit aici în municipiul Baia Mare și la un liceu, am făcut 10 clase și am terminat profesionala și după aia din 90 m-o dus, am avut niște unchi care o lucrat la mină la Săsar și prin ei am ajuns și eu acolo la mină. Un curs de calificare de miner, n-am făcut o școală anume, dar dacă am lucrat ca miner trebuia să facem cursul ăla de miner. Și l-am făcut de 6 luni sau cât a fost.

I: Dar cât ați făcut școala ați lucrat ca și ajutor miner, vagonetar

R: Da, am și lucrat și ca și ajutor și după ce am gătat cursul m-a încadrat ca miner apoi

I: V-ați mutat în Baia Mare pentru școală? Sau pentru servicii?

R: Nu. După ce am terminat 10 clase, profesionala, am rămas în Baia Mare. Am aproape 40 de ani de când locuiesc în Baia Mare.

I: Înțeleg sunteți căsătorit?

R: Da, căsătorit,

I: Aveți copii?

R: 3 copii, două fete, un băiat, doi căsătoriți, am nepoți de la ei și na, asta mai mică pe clasa a VII-a care venit mai pe urmă

I: A îmbrățișat vreunul din ei cariera minieră?

R: Din păcate nu că o fost prea....s-o închis mina pe când feciorul era mai tânăr, nu a apucat el...

I: Dar dacă ar fi fost o normalitate, i-ai fi...

R: Nu știu dacă îl îndrumam...

I:...i-ai fi recomandat?

R: Ziceam cum o zis taică-meu „Lasă copile să gate mina din neamul nostru cu mine”

I: Deci să înțeleg că tatăl dumneavoastră...

R: El nu prea a fost de acord să lucrez în mină, că a știut condițiile și toate, dar prin niște uncheși, că am avut vreo patru unchi de acolo din sat care lucrau la mină și ei m-au pus în temă ei m-au introdus cum se zice în domeniul ăsta minier.

I: O întrebare pur personală...dacă vreți să răspundeți, dacă nu...nu.

R: Da...îi ok...

I: Sunteți o persoană religioasă?

R: Da...da...religioși într-un fel sau altul toți suntem (...).

I: Ok...v-a ajutat acest lucru în meseria dumneavoastră? În practicarea

R: Deci da, bineînțeles că te ajută. Trebuie să ai credință în ceva, că vezi și acolo, dacă intri sub pământ. Știi cum toți minerii ori au crezut, ori n-au crezut, acolo când au intrat ori și-au făcut cruce, ori a zis Doamne ajută!, când au intrat pe gaura aia. Noroc bun! și Doamne ajută!

I: Da...profesia dumneavoastră de bază este deci miner...miner...

R: Da, miner, am terminat până în 2006 când s-o terminat toate de...

I: Deci în 2006 la închiderea mineritului...

R: Da, și în 2007 a fost gata apoi.

I: La ce mine ați lucrat?

R: Păi din august nu am lucrat mult, ne-a dat la mina Cavnic

I: Dar inițial la Săsar?

R: Da, la Săsar, am lucrat acolo 16 ani pot zice c-am lucrat...

I: În mai multe zăcăminte...sau numa...

R: Numa la sectorul...într-un sector am lucrat...

I: Sofia, nu?

R: La Sofia, da

I: Ok...În ce consta munca dumneavoastră? Ne puteți povesti în amănunt așa, cum se desfășura o zi de muncă a unui miner la Săsar?

R: Când erai la schimbul 1, de la ora 5 ce suna ceasul pregăteai, autobusul, ne transporta din oraș până la mină acolo, luam masa, că ne dădeau o masă la intrare

I: Masă caldă...

R: Da o masă de mâncare caldă, mergeai, scoteai lampa de la lămpărie, la vestiar schimbai hainele, luai cele de miner, după aia mergeai la magazie dacă aveai de scos un sfredel, o sârmă, o ceva, ce trebuia să scoatem acolo, ce ne mai trebuia la locul de muncă, cum ne transmitea ortacul celălalt, minerul. După aia la tren și o juma de oră, patruzeci...

I: Seamănă trenul cu ăla din Parc? Din Părculețul...?

R: Ei, locomotiva, să știi că locomotiva îi aia, seamănă dar...bine...când ne mai băga, dar normal erau electrice la intrare, LAM-uri

I: LAM-uri așa-i...

R: Dar mai intram și cu din astalaltă, ca aia din parc când era defectă sau nu era. Mai intram și cu de aia...

I: Cam cât făceați până la locul de muncă?

R: Cam...depinde. Dacă nu erau probleme cu vagoanele căzute, să nu prindem carambol cum îi zice în minerit, făceam normal 30 de minute. Trebuia să ajungem...și 30 dus și 30 întors...la întoarcere

I: Să spunem că aceste vangluri cum li-i se spune...

R: Da, vangluri...

I: ...aveau...

R: 8 persoane încăpeau

I:...8 persoane...2 în față, 4 la mijloc

R: Da...și 2 invers

I: Și cu ce vă ocupați timpul

R: Până acolo jucam cărți, cruce, filcăi, dura, care cum, mai o poveste așa de ...

I: Ok...ajungeați la rampa puțului...

R: Ajungeam la rampă, ne dădea jos, mergeam la sala de apel, unde aveam șeful de schimb care ne făcea prezența, apelul, ne distribuia fiecare la locurile de muncă, și făceam prezența și luai ortacul și te deplasai la locul de muncă.

I: Echipa era formată din?...

R: Acuma din păcate la urmă n-au mai fost brigăzi așa mari, cel puțin în sectorul în care am lucrat eu, Sofia și era numai din miner și ajutor.

I: Dar în general ar fi trebuit să fie miner, ajutor și vagonetar?

R: Da, da. La înaintare, dar acuma la urmă n-a mai fost, la subetaje cum se lucra nu era numa minerul.

I: Haideți să luăm o înaintare, o galerie că îi mai ușor de înțeles...decât o...

R: Da. La înaintare îți mai dădea și un vagonetar, unde aveai... Dacă a pușcat schimbul din față trebuia să mergi, să bagi linie, să încarci și să golești frontul. După aia, te apucau la perforat dacă mai apucau, depinde cum îți merge și acolo, câteodată era mai greu, mai neazuri

I: Haideți să luăm un ciclu așa...deci ajungeați...schimbul dinainte pușcase...deci înaintase...

R: Da. Mergeai, verificai întâi frontul, luai rănguța și fiecare piatră mișcai să vezi dacă nu mișcă. Coptureai cum se zice...

I: Asigurai locul de muncă din punct de vedere al copturirii...da...

R: Da. Și după aia începeau celelalte cu încărcatul, golitul frontului, împingeai vagoanele pline, băgai goale, și tot așa până goleai frontul. După aia instalai perforatorul, perforai, încarci, trăgeai în frontul

I: Câte kile avea perforatorul?

R: 30 de kile

I: Cu tot cu ștulf...adică ștulfu..acel..telescop

R: Cu ștulfu, cu ăla, 30 de kile, cam așa... Nu le-am cântărit da așa zice că 30 de kile numa perforatorul sau toate... Da, cred că erau mai mult cu ștulfu ăla...

I: Cam cât vă lua să perforați un front?

R: Depinde de rocă și depinde de profilul galeriei, câte gauri dai. Dar, în general, dacă merge bine, cam o oră jumate. Trebuia să dai 15 găuri, 18, 21, depinde și de profil

I: De lungime? 1, 20....1?

R: Da...cu tijă de 1,20, că atunci știai că nu rămân forjacuri.

I: Bun...am perforat frontul...mai departe...

R: După ce am perforat frontul, așteptam artificierul, cu marfa. Venea, încărca frontul, pregăteam pentru pușcat și trăgeam la sfârșit.

I: Cine încărca frontul? Artificierul...sau...dumneavoastră?

R: Artificierul trebuia să încarce.

I: Asistat de miner

R: Normal, da, asistat de miner.

I: Cu ce se împușca? Cu dinamită, nu?

R: Dinamită.

I: Batoane de dinamită de...

R: Și la urmă ne mai aducea și astralită, da aia nu prea avea

I:....efect...

R: Nu prea. Făcea mare zgomot dar nu prea rupea bine.

I: Să explicăm un pic...deci în găurile alea făcute cu perforatorul se introduceau batoane de dinamită...

R:Dinamită și după fiecare bucată... Prima dată băgam capsă în primul patron, îl băgai și după aceea, fiecare cu bota de burat...

I: Bota de burat...adică un băț...ca o coadă de mătură....

R: Un băț așa de 2 metri și cu ăla îl tot împingea fiecare. La urmă cu caolină burai.

I: Argilă, da...

R: Argilă, caolină îi ziceam. Argilă, ce găseam... Că amu, noi când eram trebuia să venim și cu alea; că era ca o bucată de teglă, cărămidă de afară aduceam și cu ăla se etanșa ca să rupă mai bine, să facă explozia aia mai puternică

I: Apoi?

R: După aia, după ce s-a terminat toate, se strângeau sculele, se încărca frontul și ne retrăgeam la bancă, unde erau hainele, ne pregăteam și când era de mers, verificam dacă nu-i nimeni în zonă și se trăgea frontul

I: Vă retrăgeți în sala (...) de apel?

R: Și veneam înapoi, contraapelul să vadă că toate sunt în regulă, totul îi ok și ...

I: Dacă sunt toți...

R: Da bineînțeles că îi verifica pe toți, nu mergea nimeni de acolo dacă ne lipsea unu. Până nu ieșea la numărătoare... Și apoi înapoi la vâglu. Altul, care a avut merinde, mai mergea mai mânca. Se jucau cărți, se mai povesteau, care cum, până când era timpul de ieși.

I: Care erau condițiile de muncă?

R: Condițiile de muncă, ca și în orice mină. Grele au fost: praful, mizeria, astea sunt. Pericolul mare, în general. Condițiile de muncă nu s-au prea îmbunătățit cum se zice; că de mecanizat, cel puțin la noi în sector nu prea s-a mecanizat. În alte da, că s-au adus de perforat utilaje din alea mai mari. Dar la noi, tot așa, tot cu Tampela și tot cu Rocomanul. Încărcai și cu lopata, în condiții grele.

I: Grele în ce sens? Căldură, umiditate?

R: De muncă fizică. Și căldură. Lucram numai, nu rezistai, lucrai numai cu casca în cap, chiloți și cizmele în picioare. Așa de cald, era foarte cald. A fost unde pe când a fost minerul jos, a mers și frontul sus, așa temperatură a fost în găuri.

I: Deci s-a autodeclanșat explozibilul din cauza căldurii?

R: Da, și apoi, imediat au adus capse din alea

I: Speciale...

R:...speciale. În alte locuri le era frig, de nu puteai. Îți îngheța mâna pe perforator, îngheța apa pe furtun, nu puteai perfora. Îngheța mâna, nu puteai da o gaură că trebuia să faci pauză că să te încălzești cumva. În alte părți, am lucrat într-un suitor, a fost cald de dădeam o juma de gaură și fugeam la burlan, că aveam tuburi de aeraj. Nu rezistai, așa călduri erau...provoca căldura aia, lipsa de oxigen și probabil și roca, din cauza rocii.

I: Știți de existența bolilor profesionale? Care erau caracteristice?

R: Păi știm. Începeai cu fibroza, după aia silicoza și apoi gradul 1, gradul 2 și...

I:...și apoi la părintele...

R:...acolo la 2 metri din păcate, mulți au fost

I: Ce cauza silicoza? Fibroza-silicoza?

R: Păi praful, siliciu ăla era principala cauză, siliciul...

I: Ați avut colegi care erau...

R: Da, am avut....

I: Dumneavoastră ați ...?

R: Și eu am fibroză. Am ieșit, deci ultima dată când mi-am făcut radiografie, am ieșit cu fibroză în 2004 am avut fibroză. Acum sper că...

I: V-o afectat viața personală?

R: Păi te simți mai altfel, obosești mai repede, nu-i ca și cum ai trăi în mediu sănătos.

I: Alte boli?

R: Boli de inimă se pot provoca, cum am lucrat și noi în căldurile alea.

I: Și în lipsă de oxigen...

R:...și în lipsă de oxigen. Dar principalele boli sunt astea: fibroza, silicoza. Ce să zic, nu-i un mediu din care să ieși sănătos după 20 de ani de muncă, sau și mai puțin.

I: La ce nivel erau câștigurile salariale? Se putea descurca decent familia dvs cu ce...

R: Ce m-a determinat și pe mine asta a fost că soția nu a lucrat, am avut doi copii și... S-a câștigat destul de bine. Am început ca vagonetar, ca oricare, nu poți merge direct miner. Am mers la lopată, la împins de vagon și acolo a fost un pic mai slăbuț. Apoi m-a luat, am avut niște uncheși care lucrau și ei acolo și m-au luat cu ei, că erau mineri, m-au învățat și după aia așa am devenit și eu miner. Apoi la locul de muncă, am avut și unde se câștiga. Da, puteai să trăiești decent.

I: Să zicem că exista acel....minerii erau plătiți în acord direct...adică cât munceau...

R: Cât făceai, atâta te plătea. În acord. Aveai norma de atâția metri de galerie sau de suitor ce unde lucram, cum a fost pe abataje, mai aveai și pe norma de vagoane, când erai în golire, atunci luna aia numa goleai, dădeai numa minereu.

I: Având uncheș în minerit, având oameni mai în vârstă, tatăl dumneavoastră a lucrat în minerit...știți tehnici pe care dumneavoastră nu le-ați prins și ei le-am prins? Tehnici vechi?

R: Am auzit de la ei, au fost tehnici, a fost mult mai greu. Zicea „Amu îi domnie ce faceți voi da înainte, zice, se lucra cu cai aicea, se trăgeau vagoanele cu cai”. La galerii de coastă, unde ieșeau direct afară pe haldă, trăgeau cu calul. Erau cai care dacă le agățai mai mult cu un vagon peste numărul obișnuit, nu mai mergea. Se uita în spate și știa că, nu știu de unde, probabil că se loveau unul de altul, și nu mergea. Și lucrau și femeile în mină. Nu erau picoane cu aer să faci piluga, cu ciocanul și cu șpițul, cu dalta făceai pilugă în suitor, și de alea...

I: Piluga însemnând o gaură în perete...în care veneau armăturile...

R: Da unde se puneau tropane, tropane, armături. Încărcarea în vagonet se făcea cu trocul, transportau minereu, ne spuneau și ei au zis că era greu, foarte greu.

I: Cunoașteți, tot așa de la bătrâni sau de la colegii dumneavoastră superstiții, legende, povești legate de minerit? Bănuiesc că îi plină...

R: Nu știu cât sunt de drepte toate da, acuma povesteau că, pe vanglu mergând și venind mai povesteam un banc, altul o poveste, care ce-o auzit, că sunt ielele ale băilor, superstiții de astea. Și cu filoane, care au zis că au fost mari concentrații, că ziceau că se pușca atuncea și minereu îl protejau, ba pe prelată, ba se golea tot tot tot, așa concentrație mare de aur era în el.

I: Deci o exploatare selectivă și

R: Da și ziceau că sunt perimetre care sunt rezerve de stat.

I: Că ar fi ascunse...

R: Apoi și era unul, Pocol pe vale, care zicea că o avut acolo aur. Și castelul, îmi zicea, că a fost îmbrăcat în tablă de aur. Apoi nu știu cât îi de drept, castelul de pe Valea Borcutului era un castel.

I: Ce sărbători religioase sau laice erau specifice minerilor?

R: Păi era Ziua Minerilor care era în luna august, aia atunci se sărbătorea. Și atunci acolo cu familie, minerii cu copii cu prieteni, se ținea la Apa Sărată, la Nistru la lac, la Două Veverițe.

Și mai era asta, acuma în noiembrie, parcă, e Sfânta Varvara, deci astea două. Și venea popa în curtea minei totdeauna și ținea un pic de predică, reculegere.

I: Ați avut vreodată sentimentul apartenenței la un grup special, grupul minerilor?

R: A minerilor?

I: A fost o comunitate să spunem...unită? Au fost...

R: Da, da, minerii au fost uniți. Păi aveau ei zone unde era numai minerit, și în cartier erau numai mineri. Și aici, pe Cuza Vodă, unde locuiesc, era locuința minerilor cum să zic. Și erau uniți minerii în general, oriunde se întâlneau se salutau și erau într-adevăr o mare familie.

I: Erați privit altfel decât ceilalți? De către ceilalți...?

R: Știi cum e. Depinde de om și de lume, că alții ziceau că la mină oricare poate ajunge. Da nu-i așa, că nu oricare rezistă și nu oricare are curajul să se bage acolo. Alții te priveau cu alți ochi, ziceau „Măi, lucră în condiții grele” și, într-adevăr, depinde de oameni. Unii te priveau cu ochi buni, alții mai cu dispreț, ziceau „Dapoi la mină îi cea mai josnică muncă

I: V-a afectat personal închiderea mineritului?

R: Da, pot să zic că, în 2006 când s-o închis, 2006 pe 2007, aveam 16 ani și 6 luni de subteran. Și mai aveam 4 ani, 3 ani și ceva și ieșeam în pensie. Așa, acuma trebuie să continui până la 57 de ani. Mda, deci asta a fost, m-a afectat în afară de fizic.

I: Material v-a afectat?

R: Da..și aia că avem o pensie bună și...

I: Nu...că salariul ziceam...

R: Da, și salariul că am trecut de la un salariu de miner cum se zice la un salariu din ăsta, acuma unde lucrez nu-i un salar tare grozav.

I: Comunitatea a avut de suferit? Dacă dumneavoastră personal da, bănuiesc că și comunitatea a avut

R: Și comunitatea a avut, păi vă dați seama, când a căzut o întreprindere au căzut mai multe. Că s-a închis mina, au căzut toate, că era UMM, UMR, astea toate produceau utilaje pentru mină. Baia Mare cum a fost, municipiul ăsta s-a bazat pe minerit. Toți au avut de suferit, mai mult sau mai puțin, dar cred că 80% au avut în casă pe cineva care o lucrat în domeniul ăsta, ori la mină, ori la UMR, la UMM, și au rămas fără locuri de muncă.

I: Ce credeți că ar trebui să facă comunitatea? În prezent...pentru...eu știu pentru...prezervarea acestei...măcar amintirea acestei industrii?

R: Comunitatea și autoritățile local.

I: Exact....

R:...mai mult că fără...

I: Prin comunitate înțelegând și factorii decizionali...

R: Păi, în primul rând ar trebui ca minele astea să fie conservate. Așa am înțeles că numai la Baia Sprie ce s-o făcut mai mult, în rest toate nu s-ar mai putea redeschide. Sunt abandonate așa, a luat ce-au putut ca și când fugi când vine viitura, iei ce poți și gata.

I: Dar să spunem că n-ar mai fi zăcăminte...totuși a fost o industrie care a dezvoltat zona...extraordinar

R: Păi s-ar putea face o zonă turistică, s-ar putea face multe. Să amenajeze o galerie unde ar putea intra turiști să vadă pe viu cum a fost, să vadă de unde s-a scos, de unde s-au scos florile de mină, ce și cum.

I: Ce știți despre florile de mină? Bine...Săsarul n-a fost extraordinar de productiv...

R: El nu. Acuma cât am lucrat eu nu prea am prins. Au fost puține, dar când am fost la Cavnic, acolo da, flori de mină frumoase...

I: Ați văzut vreun graiț? Ați văzut vreo geodă?

R: Da, acolo, în graițurile alea se vedeau acolo, frumos.

I: Ați deschis vreunul?

R: Da, am deschis. Am nimerit cu minerul că după pușcătură automat se aerisea și automat mergeam să vedem dacă a rupt și dacă simțeam la perforat că mergea în gol tija știam că îi ceva gol și automat acolo găseai....

I: Și cum se spune în limbaj, fugea tija, nu?

R: Da, fugea tija, atunci știai că ai dat de ceva, îi ceva graiț. Și acolo existau mai multe sau mai puține, mai faine, mai... După ce le speli cu apă, acum, depinde cât îi de mare...

I: Deci ați avut privilegiul să le vedeți în...

R: Da foarte frumos.

I: Din ce era constituit graițul ăla?

R: Păi tot felul de calcite...

I: Nu...ăla care l-ați văzut dumneavoastră...

R: Care l-am văzut eu? Acuma eu cât m-am priceput la flori, că la mine toate erau flori, deci era o combinație de mai multe...

I: Ce-a însemnat pentru dumneavoastră să lucrați în minerit? Bine, ne-ați povestit...tot traseul, ne-ați povestit despre avaturile meseriei dar totuși așa în câteva cuvinte...ce a însemnat lucrul în minerit?

R: Un sentiment de satisfacție. Un domeniu greu, da e frumos. A fost periculos, greu, dar după ce te obișnuiești e frumos. Îți lipsește, parcă îmi lipsește să mă mai întorc acolo, și la vârsta

asta încă aş mai merge şi aş mai munci încă să fie să se redeschidă. Deci a fost un sentiment plăcut...deci...

I: Credeţi că se va mai redeschide mineritul? Există vreo şansă?

R: Şansele slabe să se mai redeschidă, pentru că nu s-a conservat cum trebuie, dar dacă se conservau, se întreţineau galerii şi astea...Dar acum e mult, investiţie mare şi nu cred că s-ar mai deschide. Numai aşa dacă...trebuie multă investiţie. Şi mai repede, cred că decât redeschidere, mai bine s-ar mâna galerii, alte galerii noi.

I: Ce credeţi că ar mai fi de adăugat?

R: Da apoi, de adăugat acuma, ce să fie? Şi mineritul ăsta îi aşa ca şi un film, a fost frumos, da ca la un film, când se gată, scrie „Sfârşit” nu scrie „Va urma”. Era fain dacă scria „Va urma”, deci atunci înseamnă că mai aveai o speranţă, că va mai urma, dar aşa, ca la orice film „C’est fini” .